

ПЕРСОНАЛІЇ

УДК 398(497.2)(092)Михайлова

І. С. Огієнко

ЮВІЛЕЙ БОЛГАРСЬКОГО ФОЛЬКЛОРИСТА КАТІ МИХАЙЛОВОЇ

К. Михайлова

27 грудня 2015 року свій ювілей відзначатиме відомий болгарський фольклорист та славіст, фахівець з культурної антропології, перекладач, співробітник відділу порівняльних фольклористичних досліджень Інституту етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм Болгарської академії наук (далі – ІЕФЕМ БАН) Катя Михайлова.

Протягом 1968–1970 років вона навчалася в Державному бібліотечному інституті в Софії. Перший робочий досвід отримала, працюючи в Центральній бібліотеці БАН (1970) і в бібліотеці Софійського університету імені Св. Климента Охридського (1971). Упродовж 1971–1977 років була студенткою факультету слов'янської філології (польська мова та література, російська мова та література) згаданого університету. Її дипломна робота присвячена народній ба-

ладі та літературним баладам Адама Міцкевича. З листопада 1974 року по червень 1975 року стажувалася в Інституті польської філології Варшавського університету, де прослухала цикл лекцій з польського фольклору, літератури доби Просвітництва, театрознавства.

Протягом 1977–1978 років була перекладачем з польської мови в Комітеті культури, Спілці болгарських письменників, Спілці театральних діячів Болгарії. З 1978 року працює в Інституті фольклору БАН: спершу філологом-спеціалістом відділу усної народної творчості (до 1985 р.), потім філологом-спеціалістом відділу слов'янського і балканського фольклору (1986–1997). Упродовж 1989–1991 років навчалася в аспірантурі Інституту фольклору БАН, де написала дисертацію з теми «Мандрівний епічний співець-жебрак у фольклорній культурі слов'ян (функціонально-семантична характеристика)». Свою наукову діяльність продовжила на посаді старшого наукового співробітника II ступеня відділу слов'янського і балканського фольклору (1998–2010), доцента відділу порівняльних фольклористичних досліджень ІЕФЕМ БАН (з 2010 р. і до сьогодні).

Наукові інтереси К. Михайлової надзвичайно широкі. Вона є автором компаративних досліджень зі слов'янського фольклору та міфології, народної релігійності, виконавства епічних творів (мандрівні сліпі співці-жебраки), жанрових особливостей народної балади, календарної обрядовості, сучасного політичного фольклору, етнічних стереотипів, культурної і релігійної ідентичності болгарської діаспори у світі та польської в Болгарії.

У монографічному дослідженні «Мандрівний сліпий співець-жебрак у фольклорній культурі слов'ян» (*Странствацията сляп певец просяк във фолклорната култура на славяните*) (Софія, 2006 р., 528 с.), яке 2010 року вийшло в перекладі польською мовою, представлено типи мандрівних професійних епічних співців у слов'ян, подано історичну

типологію та функціонально-семантичну характеристику мандрівного епічного виконавства у слов'ян. Дослідниця виокремлює низку ознак, котрі позначають сакральність такого виконавця (зв'язок з культом мертвих, бідність, мобільність, сліпота тощо), і робить висновок, що у вертикальній системі координат сліпий жебрак набуває статусу медіатора між небесним і земним світами, між Богом і людиною, а в горизонтальній – посередника між своїм і чужим, близьким і далеким, відомим і невідомим. Серед текстів з репертуару таких виконавців К. Михайлова вирізняє релігійно-легендарний та історико-героїчний епос, родинно-побутові пісні, приділяючи особливу увагу інтертекстуальним характеристикам у різних слов'янських традиціях. Співці завдяки текстам релігійно-героїчного характеру, що переважали в їхньому репертуарі, сприяли утвердженню морально-етичних норм спільноти, формували світогляд і систему цінностей особи та колективу. Важливо, що болгарська фольклористка у своєму дослідженні використовує українські матеріали. Перебуваючи неодноразово в Україні, вона консультувалася з відомими дослідниками українських народних дум Софією Грицою та Михайлом Хаєм, здійснювала власні фольклорні записи від кобзарів, зокрема, у м. Переяславі-Хмельницькому на Київщині. Дослідниця підготувала й опублікувала розділи в низці колективних монографічних досліджень, наприклад в таких, як «Болгарські народні балади і пісні з міфологічними і легендарними мотивами» (*Български народни балади и песни с митически и легендарни мотиви*) (1993–1994, ч. 1–2), «Епос – етнос – етос. Епос у фольклорній культурі слов'янських і балканських народів» (*Епос – етнос – етос. Епосът във фолклорната култура на славянските и балканските народи*) (1994), «Побратим. Болгари на чеських землях» (*Побратим. Българи по чешките земи*) (1994). К. Михайлова була упорядником окре-

мих випусків журналу «Болгарський фольклор» (Български фольклор), а саме: «Сакральне у фольклорі» (*Сакралното в фолклора*, 1995 р., кн. 1–2), «Християнство і фольклор» (*Християнството и фолклор*, 2000 р., кн. 3), «Фольклористика в Росії» (разом з І. Седаковою) (*Фолклористика в Русия*, 2006, кн. 3–4), «Фольклористика, культурна антропологія і етнологія в Польщі» (*Фолклористика, културна антропология и етнология в Польша*, 2014 р., кн. 3), «Польська фольклористика і етнолінгвістика» (*Полска фолклористика и етнолингвистика*, 2014 р., кн. 4), а також одним із упорядників збірників «Проблеми болгарського фольклору. Т. 10. Фольклор – ідентичність – сучасність» (*Проблеми на българския фолклор. Т. 10: Фолклор – идентичност – съвременност*).

Варто також виокремити упорядковане нею видання «Спогади і роздуми про Петера Динекова. 100 років від дня народження» (*Спомени и размисли за Петър Динеков. 100 години от рождението му*, 2010 р.). Адже академік П. Динеков, ученицею якого була К. Михайлова, став одним з ініціаторів наукового співробітництва болгарських науковців із фольклористами-славістами Інституту мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – ІМФЕ) ще в 60–70-х роках ХХ ст. Він неодноразово виступав з доповідями на вчених радах Інституту. У згаданому виданні опубліковано спогади про нього українських вчених Наталі Шумади та Вікторії Захаржевської (рецензію на книжку було опубліковано в щорічнику «Слов'янський світ»).

К. Михайлова – учасник численних міжнародних проєктів, таких як «Болгари на чеських землях» (1993–1994), «Болгари в Польщі і поляки в Болгарії – проблеми етнокультурної ідентичності» (1996–1998), «Етнологічні аспекти трансформації культур у Болгарії і Словаччині» (1998–2000), «Символічні форми традиційної народної культури» (1999–2005), «Болгари в Словаччині – етнокультурні характеристики

і взаємодії» (2001–2004), «Стереотипи і міфи в болгарській і польській культурі в умовах мультикультуралізму» (2002–2008), «Ідентичності, стереотипи і міфи в болгарській і польській культурі в умовах мультикультуралізму» (2009–2014), «Християнська культура і сучасний фольклор – болгарсько-польські паралелі» (2015–2017).

К. Михайлова – член різних болгарських і міжнародних організацій, комітетів, експертних комісій, рад, зокрема академічного об'єднання «Богемний клуб» (з 1994 р.), Міжнародної баладної комісії при Міжнародному товаристві з етнології і фольклору SIEF (1997–2011), президії Комісії з дослідження слов'янського фольклору Міжнародного комітету славістів (з 1998 р.), Комісії з етнолінгвістики Міжнародного комітету славістів (з 2003 р.), міжнародної Робочої групи з дослідження ритуального року при Міжнародному товаристві з етнології і фольклору SIEF (2005), Польського етнографічного товариства (філіал у м. Торуні) (з 2010 р.), міжнародної Робочої групи з етнології релігії при Міжнародному товаристві з етнології і фольклору SIEF, Міжнародного дослідницького центру з історії і культури Середземномор'я і Південно-Східної Європи імені Вальдемара Церана при університеті в Лодзі, Польща (з 2012 р.) та ін.; редколегій часописів: «Болгарський фольклор» (*Български фолклор*) (з 2002 р.), «Словацька і слов'янська етнологія» (*Ethnologia Slovaca et Slavica*) (з 2012 р.), «Народна література» (*Literatura Ludowa*) (з 2012 р.), «Наша Європа. Етнографія – етнологія – антропологія культури» (*Our Europe. Ethnography Ethnology – Anthropology of Culture*) (з 2012 р.), «Народна творчість» (*Twórczość Ludowa*) (з 2014 р.), «Народне мистецтво» (*Artes Humanae*) (з 2015 р.) та щорічника «Слов'янський світ» (2002–2005).

Наукову діяльність Каті Михайлової відзначено урядовими нагородами. Вона – заслужений діяч культури Польщі (Міністерства культури та національної спадщини Республіки

Польша, 1998), кавалер Офіцерського хреста Ордена Відродження Польщі Президента Польщі (2000); отримала також диплом Спільки вчених Болгарії (2008) за високі наукові досягнення в галузі гуманітарних наук.

Катя Михайлова багато років поспіль підтримує активні контакти з українськими вченими, зокрема Г. Скрипник, Н. Шумадою, С. Грицою, М. Хаєм, Л. Вахніною, О. Микитенко, Л. Мушкетик, І. Горбань та ін. Вона виступала з доповідями на засіданні вченої ради ІМФЕ, з лекціями на кафедрах фольклористики та слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка і на кафедрі слов'янської філології Київського славістичного університету. У Києві відбулася презентація її монографічного дослідження. Катя Михайлова є автором статті «Про сакральність жебрака і жебрака-співця у фольклорній культурі слов'ян», уміщеній у болгарському спецвипуску «Народної творчості та етнографії» (2008, № 2). Вона сприяла виданню тематичного випуску «Фольклористика в Україні» журналу «Болгарський фольклор» (*Български фольклор*) (2011, № 3–4).

В останні, нелегкі для України роки Катя Михайлова залишається постійно не тільки в наукових взаєминах зі своїми українськими колегами та друзями. Під час Революції Гідності у своїх листах до співробітників ІМФЕ вона надсилала слова солідарності, а також висловлювала свою активну громадську позицію під час протестних акцій на підтримку української демократії та незалежності, які відбувалися в Софії.

Зичимо ювілярці міцного здоров'я і творчого натхнення для нових наукових здобутків.

Многая літа!..